

BƏŞİR ƏHMƏDOV – 90

Ömrünün 50 ilini Azərbaycan təhsilinin elmi-pedaqoji məsələlərinin araşdırılmasına və bu sahədə kadrların hazırlanmasına, elmimizin dünya miqyasında tanınmasına sərf etmiş mərhum alim, filoloq-dilşünas, istedadlı pedaqoq, metodist, professor Bəşir Əhmədovun 90 illik yubileyidir.

MƏNİMİƏ YAŞAYAN XATİRƏLƏR...

Mənalı həyatını elmin inkişafına, gənc nəslin təlim-tərbiyasına həsr etmiş Bəşir Abbas oğlu Əhmədov Ali Attestasiya Komissiyasında ekspert şurasının, pedaqoji elmlər üzrə ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının, Elmlər Akademiyasında Terminologiya komitəsinin, Beynəlxalq Pedaqoji Elmlər Akademiyasının, Bakı Slavyan Universitetində universitet və fakültə elmi şuralarının, Azərbaycan da Pedaqoji-Psixoloji Elmləri Əlaqələndirmə Komissiyası rəyasət heyətinin, “Maarifçi” qəzeti redaksiya heyətinin və Milli Məclisdə təhsil qanununun yeni redaksiyasını hazırlayan işçi qrupunun üzvü olmuşdur.

Bəşir Əhmədov 1932-ci il mayın 5-də Tovuz rayonunun Alakol kəndində anadan olmuşdur. 1955-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdir. 1961-ci ildə “V sinifdə Azərbaycan dili fonetikasının tədrisi” mövzusunda namizədlik, 1967-ci ildə “Məzmunla formanın vəhdəti nitq inkişafı metodikasının əsası kimi” adlı doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1960-1966-cı illərdə Azərbaycan ETPEİ-də (indiki Təhsil İnstitutunda) elmi işçi, sonra elmi katib vəzifələrində çalışmışdır. 1966-1971-ci illərdə M.F.Axundov adına APRDƏİ-də (indiki BSU) “Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası” kafedrasının, 1971-1976-cı illərdə isə V.I. Lenin adına APİ-də (indiki ADPU) “Pedaqogika” kafedrasının müdiri işləmişdir. 1976-1984-cü illərdə APXDİ-də (indiki Xarici Dillər Universitetində) pedaqogika fənnini tədris etmişdir. 1984-cü ildən ömrünün sonuna qədər BSU-da “Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası” kafedrasına rəhbərlik etmişdir.

Mayın 5-də görkəmli Azərbaycan alimi, pedaqoji elmlər doktoru, professor, bənzərsiz, dəyərli, sadə və təbii İNSAN

Bəşir Abbas oğlu Əhmədovun 90 illik yubileyi idi.

USTADLA ƏLAQƏLİ XATİRƏLƏRİM...

Məktəb bir-birinə dəymişdi... Hamının üzündə tələş var idi. Müəllimlər hara isə tələsir, şagirdlər dəstə-dəstə dayanıb pıçıldı ilə danışdılar. Maarif nazirinin qohumu olan, rayon rəhbərlərini heç vaxt vecinə almayan məktəb direktorunun üzündəki nıgaranlıq vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirirdi.

Bakıdan komissiya gəlmişdi!

Və bu ucqar kənd məktəbi qəfil gəlişdən çaxnaşmaya düşmüşdü...

Biz - onuncular zəng vurulan kimi yerlərimizi tutduq. Gözlər intizarla qapıya zilləndi. Fizika müəllimimiz içəri daxil oldu və hamımız heyərlə ona baxdıq. Neçə illər bizə dərs deyən müəllimimiz yay-qış başından çıxarmadığı kepkasını qoymamışdı. Dən düşmüş qara, cod saçları səliqə ilə arxaya darlanmışdı. Elə yaraşığı görünürdü ki...

Bütün rayonda səriştəli müəllim kimi tanınan Fərrux müəllim həmişəki qayda ilə dərslərini keçib getdi və gedəndə: “Gələnlər humanitar fənlərlə maraqlanırlar,” – dedi.

Üçün çox vacib idi. Ədəbiyyat müəllimimizin rəngi-rufu özünə gəlmişdi. Əzəllərimiz boşalmış, rahat nəfəs almağa başlamışdıq.

Hamımızdan cəsarətli olan Rəşidin məktəbimizin fəxri sayılan Tofiq Hacıyev haqqında soruşması bu zəhmli kişi ilə bizim aramızdakı səddin tamam ortadan qalxmasına səbəb oldu. Öyrəndik ki, haqqında həmişə hörmətlə, məhəbbətlə danışdığımız Tofiq Hacıyev onunla universitetdə eyni vaxtda oxuyub, üstəlik dostdurlar.

Sonra... sonrası daha maraqlı və səmimi oldu. Bir də onda ayıldıq ki, dərslərimizin mövzusu olan “Danabaş kəndinin əhvalatları” əsəri ilə bağlı bizi mübahisəyə çəkib. Çəkinib eləmədən fikirlərimizi söyləyir, bizdən sübut istəyəndə mətnə müraciət edirdik.

Amma ilişdik. Qadın obrazlarından danışırıdım. Birdən ayağa qalxdı, mənə yaxınlaşıb ağır əlini çəlimsiz, sümüklü çiynimə qoydu və hərarətlə dedi: **“- Zeynəbi güclü iradəyə malik insan saymaq olarmı?”**

Dərslərdən sonra yoldaşlarım deyirdilər ki, bu sualı eşidəndə gözlərin elə iriləşdi ki, sanki hədəqəsindən çıxacaqdı.

dı. Rus dilində danışdı. Səkkiz-doqquz nəfər yaşlı adam isə dinməz-söyləməz qulaq asırdı. İçəri girməyimdən heç kim xəbər tutmadı. Siqaret tüstüsü nəfəs almağa imkan vermirdi. Oturanların içində, yalan olmasın, “qardaş” respublikaların əksəriyyətindən nümayəndə var idi. Tumbaya söykəlib xeyli dinlədim. Ürəyim dağa dönmüşdü. Bəşir müəllimin saç-saqqalı ağarmış professorlara, dosentlərə dedikləri didaktikanın ən mübahisəli məsələləri ilə bağlı yeni fikirlər idi...

Ömrüm boyu ondan öyrənmişəm. Təkcə elmi yaradıcılığını yox, danışığını, davranışını, insanlara münasibətini diqqətlə izləmiş, müşahidə etmişəm. İnsaflı olduğunun, haqqı yerə qoymamaq üçün ən çətin, mürəkkəb məqamlarda belə mücadilə etdiyinə dönmə-dönə şahidi olmuşam. Polemikanı, diskussiyayı çox sevdi. Dəfələrlə müşahidə etmişdim ki, elmi mülahizələrinin tənqid edilməsini çox sakit, təmkinlə qarşılayır. Dayaz düşüncənin məhsulu olan tənqidi yazılara isə əhəmiyyət belə verməzdi.

Yadımdan çıxmır, rəhmətlik öz məqalələrinin birində yazırdı: **“Bu gün “şagirdlərin müstəqil işi”, “fəallıq”,**

“müstəqillik” anlayışları barədə ziddiyyətli fikirlər çoxdur. Bu anlayışların mahiyyətini aydınlaşdırmaq, onlara dürrüst tərif vermək, əlbəttə, asan deyil, bu, ciddi tədqiqat tələb edir.”

Məsələyə öz bəsit, yoxsul baxışı ilə yanaşan bir nəfər orta məktəb müəllimi bu fikrə etiraz edərək yazmışdı: “Burada çətin nə var?! Şagirdə tapşırıq verirsən, o da işləyir də.”

Doğrusu, məni od götürdü. Cavan vaxtım idi, kəskin tənqidi fikirlərə daha çox yer verilmiş məqalə hazırladım. Mərhum professor Əziz Əfəndizadə bir kəlməsinə də toxunmadan “Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi” jurnalında nəşr etmək üçün qəbul etdi. Dilim dinc durmadı, özünə də bu barədə danışdım. Məqalənin bir nüsxəsini məndən alıb oxudu, ciddi şəkildə dedi: “Sən onun qol-qanadını qırırsan ki... Kənd yerində oturub və fikirlərini yazıb. Bunun nəyi pisdir? Sən başqa məzmununda məqalə yaz, problemin mürəkkəbliyinə diqqətin cəlb elə.”

Nəticədə irihəcmli müştərək məqaləmiz (“Fəallıq”, “müstəqillik”, “müstəqil iş” anlayışları haqqında”) ərsəyə gəldi.

Məni – artıq ömrünün qürub çağını yaşayan qoca kişini həmişə bir sual narahat edib: Xeyrixahlığı, insanpərvərliyi, istedadı ilə seçilənlər niyə fərqləndirilmirlər? Axı, əksəriyyət onların kim olduğunu yaxşı anlayır?!

Bizim institutda işləyərkən qurğu ilə qarşılaşdı, qan qaraldıcı əhvalat baş verdi. İnandığım insana - əziz Əbdül Əlizadəyə müraciət etdim, şikayətləndim: **“Axı bütün bunlara səbəb nədir? Görmürlərmiz Bəşir müəllim kimi insanlar çox azdır?”**

Əbdül müəllim pəncərənin önünə keçdi, xeyli müddət susdu, səmaya baxırdı. Nəhayət, mənə tərəf dönmədən astadan

19-25 may 2022-ci il

dedi: “Bağçada, bağda ən hündür ağaca fikir vermisen? Çox vüqarlı görünür, eləmi? Bəs, belə ağacların yan-yörəsində bitənlərə necə, diqqət yetirmisənmi? Alçaq boylu ağacların özlərindən seçilən hündür, vüqarlı ağaca necə həsrətlə, qibtə ilə baxdıqlarının fərqi varmısanmı? Cəmiyyətdə də belədir! Amma bir az fərqli; bu qibtə çox vaxt həsədə, paxıllığa çevrilir. Faciə də buradan başlanır...”

Çox illər keçib. Çox mətləblər mənə aydın olub. Məsələn, aydın olub ki, istedadlı adamları, dahiləri sevmirlər! Belələrinin əməyinin nəticələrindən, zəkəsindən gen-bol bəhrələnsələr də, onlara səmimi, sevgi dolu münasibət bəsləyə bilmirlər. Bəlkə bu, normal haldır?! Bilmirəm. Bildiyim odur ki, istər xristian aləmində, istərsə də (biçarə) müsəlman mühitində bu, belədir. Amma sonuncular bu baxımdan lap irəlidedirlər!

Dediyim kimi, professor Bəşir Əhmədovun yaradıcılığını hərisliklə öyrənmişəm. Bu gün də öyrənirəm. Təlimə yeni yanaşma ilə bağlı indiki araşdırmalarımda müraciət etdiyim mötəbər mənbələrdən birincisi onun zəngin irsidir. “Problemli təlim”, “problem situasiya” (bu gün “motivasiya”), “inkişafetdirici təlim”, “fəal təlim”, “proqramlaşdırılmış təlim”, “alqoritmik təlim” və s. anlayışlar bu gün yenidən gündəmə gəlib, açıq-aşkar müşahidə edirəm ki, “novatorlar”ın fikirləri Bəşir Abbasoğlunun 40 il öncə əsaslandığı elmi fikirlərin səviyyəsinə qalxa bilmir. Qənaətim möhkəmdir: nadir istedad sahibi olan mərhum alimimizin zəngin irsi öz dəyərini hələ bundan sonra da saxlayacaq. Həqiqi elm adamları bu irsdən həmişə bəhrələnəcəklər.

Rəhmətliyin mənə təqdim etdiyi insani keyfiyyətlər və mənim bərdə dedikləri ömrüm boyu diqqətli və məsuliyyətli olmağında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Mükəmməl öyrənmədiyim, bilmədiyim elmi məsələ barədə heç vaxt danışmamış və yazmamışam. Namizədlik dissertasiyamın müdafiəsində çıxışının sonunda dedi: “Metodika ilə məşğul olanlarda görmək istədiyim keyfiyyətləri iki nəfərdə müşahidə etmişəm: Dursun Məmmədovda və Soltanda...” Şəxsiyyətinə, elminə pərəstiş etdiyin bir insandan bu qiyməti alandan sonra məsuliyyətli, diqqətli, əməksevər olmamaq mümkündürmü?! Mən o alimi xoşbəxt hesab edirəm ki, ləyaqətli yetirmələri var və onun yetirmələri ustadlarına bəslədikləri səmimi hisslərə xəyanət etmirlər. Mərhum Bəşir Abbasoğlu belə insanlardandı.

Qeyd etdiyim kimi, unudulmaz ustadımız yaşasaydı, bu il 90 yaşı olardı. Amma sırrını kimsəyə verməyən bu qoca dünyanın əzəldən təbiəti belədir: insan əbədi deyil, ölümsüz deyil... Amma insanın birdəfəlik yox olması, izsiz-soraqsız yox olması da mümkün deyil... Deyirlər ki, insan xatirələrdə yaşayır. Bu, doğru, amma insanı ölümsüz edən onun əməlləridir, özündən sonrakı nəsillər üçün etdikləridir. Nadir istedad sahibi kimi yüksək dəyərləndirilən Bəşir Abbasoğlu bizim üçün, bizdən sonrakı nəsillər üçün təkrarolunmaz mənaəvi sərvət qoyub. Onu uzun illər yaşadacaq sərvət...

Soltan Hüseynoğlu,
ADPU-nun dosenti